

ся процеси, що дозволяють економічно розвинути країнам з великою частиною наукових розробок відігравати провідну роль у наукових перетвореннях й інноваційному розвитку економіки.

Література

1. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Ред. Л. І. Федулова. — К., 2005. — 549 с.
2. *Лукичева Л.* Управление интеллектуальным капиталом. — М. : Омега-Л, 2008. — С. 36.
3. *Коваленко О. М.* Интеллектуально-инновационная модель розвитку економіки України / О. М. Коваленко // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. праць. Вип. 239: в 4 т. том III. — Дн-ськ : ДНУ, 2008. — С. 703—713.
4. *Колот А. М.* Інноваційна праця та інтелектуальний капітал // Економічна теорія. — 2007. — № 2. — С. 3—13.
5. Экономика знаний: монография / Отв. ред. В.П. Колесов. — М. : Инфра-М, 2008. — С. 37.

Стаття надійшла до редакції 17. 01. 2011 р.

УДК 657

М. В. Дунаєва, асистент кафедри обліку підприємницької діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ВИНОРОБНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

АННОТАЦІЯ. У статті розглядається класифікація виробничих запасів у виноробній промисловості. Головна увага звертається на те, що від забезпеченості організації виробничими запасами залежить фінансова стійкість підприємства.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: класифікація, активи, запаси, сировина, напівфабрикати, матеріали, кругообіг.

АННОТАЦИЯ. В статье рассматривается классификация производственных запасов в винодельческой промышленности. Главное внимание обращено на то, что от обеспечения организации производственными запасами зависит финансовая стабильность предприятия.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: классификация, активы, запасы, сырье, полуфабрикаты, материалы, кругооборот.

ABSTRACT. The article deals with allocation of raw materials and production inventories in the process of wine production. The particular attention is paid to the fact that the financial stability of an enterprise depends on its provision with production inventories.

KEY WORDS: classification, assets, inventories, raw materials, semi-finished goods, materials, cycle.

У нових умовах господарювання значно підвищується роль бухгалтерського обліку як найдієвішого інструмента управління. Бухгалтерський облік відображає весь процес розширеного відтворення: виробництво, розподіл, обмін і споживання та є інформаційною системою управління.

Кожне підприємство зацікавлено в створенні конкурентоспроможної продукції та її реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках, отримання прибутку і забезпечення стабільного фінансового положення. В досягненні цієї мети приймають участь виробничі запаси, які забезпечують безперервний процес виробництва та продажу продукції.

Виноробство — один із найдавніших видів діяльності людини, який виник ще до Різдва Христового. Виноробні традиції ведучих країн-виробників створювались століттями.

Згідно Закону України «Про виноград і вино» виноградно-виноробна галузь — це сукупність підприємств, організацій, науково-дослідних установ, які зайняті в сфері переробки винограду [1].

Основними відмінностями, які відрізняють виноробну галузь від інших, є сильний фактор інертності. Це означає, що товар, який виготовлений з сировини нового врожаю, надійде у продаж тільки через кілька місяців чи років. Частина виробничих запасів вина повинна зберігатися в погребях, де воно буде дозрівати і «зростати». Таким чином, виробничий цикл у виноробній галузі може бути дуже тривалим.

Важливою передумовою раціональної організації обліку виробничих запасів є економічно обґрунтована їх класифікація. Згідно П(С)БО 9 запаси — це активи, які:

- зберігаються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності (товари, готова продукція);
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва (незавершене виробництво);
- зберігаються для споживання під час виробництва продукції та надання послуг, а також для управління підприємством (сировина, основні і допоміжні матеріали) [2].

Раціональна організація обліку виробничих запасів потребує побудови економічно обґрунтованої класифікації. Класифіка-

ція — система розподілення об'єктів (процесів, явищ) за класами (групами тощо) у відповідності з визначеними ознаками. В результаті класифікації утворюється хоча б один клас (група), принаймні з одним елементом, — можна визначити класифікацію як групування, утворення класів об'єктів [3].

Питання класифікації виробничих запасів знаходиться в сфері інтересів вітчизняних і зарубіжних учених. Переважно вчені зосереджують увагу на економічній класифікації. Незважаючи на те, що ознака класифікації у авторів однакова, їх класифікації дещо відрізняються. Зокрема, іноді матеріальні запаси поділяються на:

- 1) сировину й основні матеріали;
- 2) покупні напівфабрикати;
- 3) допоміжні матеріали;
- 4) інші види матеріалів (паливо, тара і тарні матеріали, запасні частини);
- 5) малоцінні та швидкозношувані предмети;
- 6) запаси незавершеного виробництва;
- 7) запаси готової продукції.

У В.П. Завгороднього матеріальні запаси ж поділяються на: 1) виробничі запаси; 2) незавершене виробництво; 3) готову продукцію; 4) малоцінні та швидкозношувані предмети [4, с. 120].

Перша класифікація, на нашу думку, є більш детальною, а друга потребує додаткової класифікації (субкласифікації) такої групи запасів, як виробничі запаси.

Учені М. В. Кужельний і В. Г. Лінник узагалі класифікують виробничі запаси на ті, що дані природою (сировина), та ті, що створені людиною (основні та допоміжні матеріали [5, с. 35].

Класифікація виробничих запасів за розміщенням у виробничій сфері дозволяє розподілити їх за стадіями: заготівельній, виробничій, готової продукції, продажу. Оптимальне співвідношення виробничих запасів на кожній стадії залежить від долі оборотних виробничих засобів, які приймають участь у формуванні ціни. Розмір виробничих запасів на стадії продажу повинен бути достатнім для забезпечення чіткого та ритмічного процесу продажу.

Розглянемо детальніше особливості класифікації виробничих запасів на підприємствах виноробної галузі.

Проходження виробничими запасами всіх стадій кругообігу дає змогу уявити їх як активи в трьох стадіях: заготівлі, виробництва і продажу.

Першу стадію кругообігу можна умовно розділити на дві частини: заготівлю сільськогосподарської сировини («Сировина й

основні матеріали») і закупівлю інших матеріальних ресурсів («Допоміжні матеріали»).

Сировина й основні матеріали — це предмети праці, що входять до складу вироблюваних продуктів і становлять їх основу; обліковуються на активному рахунку № 201 «Сировина й матеріали».

У виноробній галузі до основних матеріалів відносять виноград, плоди і ягоди. Вони утворюють основу виробленої продукції (найбільшу питому вагу). Зовнішній вигляд краси ягід і гроно не мають великого значення. Це пов'язано з тим, що для отримання вина високої якості необхідна екстракція барвникових, дубильних, ароматичних й інших властивостей шкірки і кісточки.

Виноград є вихідною сировиною як у свіжому, так і в зав'язаному вигляді. За своєю будовою, хімічним складом і фізико-механічним властивостям виноград відносять до одних із цінніших видів рослинної сировини. Виноград використовується як з метою отримання виноробної продукції, так і в свіжому вигляді. Важливим напрямком ефективності виноробної промисловості є використання відходів виноробства. Напрямок використання визначається сортом винограду. Як правило, столові сорти йдуть на реалізацію в свіжому вигляді, а технічні — на переробку. Вони легко піддаються технічній переробці та забезпечують отримання продуктів з високими поживними, смаковими і дієтичними якостями. Після витягування із винограду всіх корисних властивостей залишки направляють на корм худобі. При безвідходній переробці винограду отримують ряд цінних додаткових продуктів, які використовують харчовій промисловості і інших галузях: етиловий спирт, винну кислоту, винний камінь, виноградне масло, харчові барвники й ін. Рациональне використання виноградної сировини означає найдоцільніше направлення окремих сортів винограду, скорочення виробничих втрат і відходів, збільшення відходів виноматеріалів, а також комплексна переробка відходів. Виходячи з цього ми отримуємо широкий асортимент високоякісних продуктів, а це забезпечує зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції і збільшення рентабельності виробництва.

До основних матеріалів також відносять:

— промислову сировину: спирт-ректифікат, цукор, вакуум-сусло, лимонну кислоту, інгредієнти для ароматизованих вин;

— покупні напівфабрикати: виноматеріали, сокоматеріали, спирти коньячні, коньячні матеріали;

— відходи основного виробництва, використовують для утилізації на даному підприємстві: вижимки виноградні, осадок дріж-

джів і гушчеві щільні, масляні зливи вин, які були зібрані на лініях розливу.

Матеріальну основу виготовлення продукції в виноробній галузі складають основні матеріали різних видів. Наприклад, у первинному виноробстві — це виноград, спирт, які ідуть на виготовлення виноматеріалів; для виготовлення шампанського — виноматеріали, цукор, лимонна кислота і коньячний спирт, які використовуються для виготовлення шампанського.

Допоміжні матеріали — матеріали, які приєднуються до основних матеріалів, щоб надати їм визначеної якості, або знаряддя виробництва, що витрачаються в процесі роботи. Допоміжні матеріали також обліковуються на субрахунок № 201 «Сировина й матеріали».

До допоміжних матеріалів у виноробній галузі відносяться:

- чисті культурні дріжджі;
- освітлюючі і стабілізуючі речовини і хімікати (бентоніт, желатин, ферментні препарати, сорбінова кислота й ін.);
- фільтруючі матеріали (тканини, картон, вата й ін.);
- антисептики і консерванти (сіра, сірчаний ангідрид);
- речовини для мийки стаціонарної тари, склотари, бочок (кислоти, луги);
- мастильні, ремонтні, господарські й інші матеріали.

Значну питому вагу в переліку допоміжних матеріалів займає паливо. Економічно цей вид матеріалів належить до допоміжних матеріалів, але відокремлюється в обліку у зв'язку з його значною роллю, великою часткою у загальних витратах матеріалів. Паливо — це своєрідний вид допоміжних матеріалів, але він виконує специфічну функцію. Він може бути: технологічним (приймати участь у технологічному процесі); руховим; господарським. Обліковується паливо на рахунок № 203 «Паливо».

Важливу частину в загальній сумі запасів матеріальних цінностей займає тара, до якої належать предмети, призначені для пакування продукції. Тара, призначена для виробництва або господарських потреб, належить до основних засобів або малоцінних предметів залежно від терміну служби або вартості. Тара одноразового використання в особливу групу не виокремлюється і входить до собівартості матеріалів.

У виноробній промисловості до цієї групи матеріальних цінностей відносяться:

- транспортні і технологічні бочки;
- склотара (пляшки, різні ємності, балони, банки);

- ящики і коробки для відвантаження і зберігання готової продукції і скло-тари;
- тарні матеріали (тарна дощечка, клепка бочкова, обручі й ін.);
- закупорювальні, пакувальні і оброблювальні матеріали (корки, шпунти, ковпачки та ін.);
- інша тара (ящики виноградні, клітини, барабани, бочки фанерні й ін.).

Таким чином, допоміжні матеріали можуть бути використані засобами праці (паливо, мастильні матеріали), або приєднатися до основного матеріалу, щоб призвести в ньому матеріальні, речовинні зміни і надати певних властивостей (освітлюючі і стабілізуючі речовини), або вони використовуються для того, щоб сприяти праці (сода, сіра, парафін, папір, смола, ангідрид і т. ін.).

Поділ матеріалів на основні та допоміжні відбувається не за фізичними властивостями, а за їх призначенням у даному виробництві. При цьому одні й ті самі матеріали, залежно від їх участі у виробництві, можуть відноситись як до основних, так і до допоміжних матеріалів.

Придбання предметів праці на першій стадії кругообігу у виноробній галузі потрібно для поповнення оборотних виробничих матеріальних запасів, використаних на випуск продукції у процесі попереднього виробничого циклу. Витрати, які пов'язані з закупівлею предметів праці, впливають на величину собівартості продукції у цілому. При закупівлі необхідно контролювати процеси придбання і відпуску сировини у виробництво, рівень транспортно-заготівельних і складських витрат.

Таким чином, предмети праці (основні і допоміжні матеріали) є необхідною складовою виробничого процесу підприємства і представляють собою готові природні матеріали чи попередньо оброблену сировину, із яких під впливом праці та засобів виробництва створюються нові продукти.

Другий і самий основний етап у виробничій системі виноробної промисловості — це виробничий процес. Головна мета виноробства розкривається у виробничій діяльності — це випуск готової продукції, яка в свою чергу приносить прибуток. Особливістю цього етапу є формування витрат на виробництво продукції. Характер виробничого процесу і основний вид продукції дуже часто визначають назву підприємства. В нашому випадку — це виноробні підприємства, які випускають великий асортимент вин.

Виробничі запаси, які знаходяться в стадії виробництва, представлені у вигляді незавершеного виробництва, напівфабрикатів власного виготовлення, вина на витримці і витрат майбутніх пе-

ріодів. До незавершеного виробництва відносять сусло, отримане від переробки винограду, до виходу виноматеріалів. Виноматеріал — це заброджене повністю чи частково виноградне сусло, яке буде використане для виготовлення вина чи коньячного спирту. Його оцінюють по вартості сировини й сумі витрат по переробці.

Підприємства можуть мати й напівфабрикати власного виробництва. До них відносять сировину й матеріали, які вже пройшли обробку на визначальній стадії виробничого процесу і призначені для подальшої обробки на даному підприємстві. Якщо вони використовуються на даному підприємстві, то їх відносять до основних матеріалів, а якщо вони реалізуються на сторону, тоді до готової продукції. До напівфабрикатів власного виробництва у виноробній галузі відносять: необроблені і оброблені виноматеріали, вакуум-сусло, витримані виноматеріали.

До виробничих запасів у сфері продажу продукції відноситься готова продукція. Під готовою продукцією у виноробній промисловості розуміємо виноградне вино і витримані виноматеріали, які призначені для подальшого продажу.

Економічна ефективність використання винограду в виноробстві показує співвідношення між економічним результатом, отриманим від використання винограду (вартість отриманої продукції, прибуток) і вартістю переробленого винограду.

Ритмічність, злагодженість та висока результативність роботи виноробних підприємств у багатьох випадках залежить від забезпеченості виробничих запасів. Отже, від класифікації виробничих запасів залежить не тільки процес матеріального виробництва та раціональність використання ресурсів, але й фінансова стійкість підприємства.

Література

1. Закон України «Про виноград та виноградне вино» № 2662-IV від 16.06.2005.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246, із змінами та доповненнями
3. *Бусел В.* Великий тлумачний словник сучасної української мови. — К., 2005. — 1720 с.
4. *Завгородній В. П.* Бухгалтерский учет в Украине с использованием национальных стандартов. — К.: А.С.К., 2002. — 847с.
5. *Кужельний М. В., Лінник В. Г.* Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — К.: КНЕУ, 2001. — 334 с.

Стаття надійшла до редакції 15.01. 2011 р.